

STEM Eğitimi Yaklaşımı

Editörler: Dr. Öğr. Üyesi Murat AKARSU
Doç. Dr. Nilüfer OKUR AKÇAY
Doç. Dr. Rıdvan ELMAS

Editörler: Dr. Öğr. Üyesi Murat AKARSU - Doç. Dr. Nilüfer OKUR AKÇAY
Doç. Dr. Rıdvan ELMAS

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMI

ISBN 978-625-8044-71-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mart 2022, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitim ve öğretimde farklı eğilimler yıllar içinde ortaya sürekli olarak çıkmakta ve kimileri kalıcı olurken kimileri hızlı bir şekilde kaybolmaktadır. Bu eğilimlerden bazıları bir ihtiyaca binaen veriye dayalı olarak ortaya çıkarken bazıları da farklı akademik ve ekonomik kaygılar ile ortaya çıkmaktadır. Bu kitabın konusu veriye dayalı ve ihtiyaca binaen çıkan yaklaşımlardan biri olarak ortaya çıkan STEM eğitimi yaklaşımıdır. STEM eğitimi yaklaşımının günümüzdeki anlamına ve kullanımına ağırlıklı olarak son 20 yılda ulaştığı söylenebilir. Amerika'da ortaya çıkan STEM eğitimi yaklaşımı özellikle bu ülkedeki mühendislik bölümlerine azalan rağbeti artırmayı en genel manada hedeflemektedir. Disiplinlerarası bir yaklaşım olması ve mühendislik tasarım süreci teorik çerçevesini kullanması sebebiyle var olan yaklaşımlara güçlü bir alternatif olarak varlığını eğitim alanyazınında sürdürmektedir.

Son yıllarda ortaya çıkan küresel problemlerin çözümü disiplinlerarası eğitim yaklaşımlarının önemini daha da artırmıştır. STEM eğitimi yaklaşımı küresel problemlerin nitelikli bir şekilde çözüme ulaştırılmasında kullanılan eğitim yaklaşımlarından biridir. Alan yazında STEM eğitimi yaklaşımının tanımı, özellikleri, farklılıkları ve uygulama yöntemlerine dair Türkçe yapılan nitelikli çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu nedenle, STEM eğitimi yaklaşımı adlı bu kitabın yazılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu kitapta, güncel bir STEM eğitimi yaklaşımının tanımı, özellikleri, diğer yaklaşımlarından farklılıkları ortaya konulmuş ve farklı uygulama yöntemleri ile örnekler üzerinden okuyucuya aktarılmıştır.

İnovasyon çağında ayrı disiplinlerde verilen kazanımların mevcut yaklaşımlardaki yetersizliği ile çağımızda yetiştirmek istediğimiz birey profili örtüşmemektedir. Yeni nesil iş alanlarında yeterlilik sahibi olan, ekonomik avantaj sağlayan, ülkenin kalkınmasına katkı sağlayan ve hem yenilikçi hem yetkin düşünebilen, bu minvalde problem çözebilen birey, STEM eğitimi yaklaşımına neden ihtiyaç duyulduğunu açıklamaktadır. Bunun yanı sıra revaçta olan bu eğitim yaklaşımı aynı oranda yanlış ve/veya eksik değerlendirilmekte, bu açıdan uygulama sahasında yanlış, yetersiz sonuçlar çıkmaktadır. STEM eğitimi yaklaşımının gerekliliğine dair bir uzlaşma varken STEM eğitimi yaklaşımının nitelikli bir şekilde uygulanmasında STEM eğitimi yaklaşımını yanlış ele alan farklı perspektifler görülmektedir .

Bu kitap STEM eğitimi yaklaşımındaki her bir disiplinin rolüne ayrı ayrı yer veren, alanında uzman akademisyenler tarafından STEM eğitimi yaklaşımını pek çok perspektiften ele alan alanyazındaki önemli bir açığı kapatan kılavuz bir kitap özelliğine sahiptir.

- Kitapta, sırasıyla, STEM eğitimi yaklaşımı tanımı, gerekliliği, ortaya çıkış felsefesi ve özellikleri açıklanmıştır.
- STEM eğitimi yaklaşımı açısından güncel fen bilimleri dersi öğretim programı farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. STEM eğitimi yaklaşımının uygulanabilirliği, programın amaçları, öğretim yaklaşımı, kazanımları, öğretmenin ve öğrencinin rolleri ele alınmıştır.
- Matematiğin, STEM eğitimi yaklaşımı içindeki rolü öğretim programları bağlamında analiz edilmiştir.
- STEM eğitiminin uygulama sürecindeki belirsizliklere değinilmiş ve öğretim ortamlarındaki karışıklıklardan bahsedilmiştir. Farklı modellerin uygulama süreçleri STEM eğitimi yaklaşımı bağlamında değerlendirilmiş ve STEM eğitimi yaklaşımının bir deney veya etkinlik olmadığı üzerinde durulmuştur.
- Ürün ortaya çıkarmak, bilgi aktarmak amaçlı yaklaşımlar yerine fen bilimleri dersinin disiplinler arası bir yaklaşım ile öğrenilmesini öngören STEM Eğitimi yaklaşımı üzerinde durularak fen bilimleri dersinin, STEM Eğitimi yaklaşımındaki yeri, STEM Eğitimi yaklaşımında Fen eğitiminin avantajları, STEM eğitimi yaklaşımının uygulanmasındaki problemler ve çözüm önerileri de anlatılmıştır.
- Matematiğin STEM eğitimi yaklaşımındaki yerine, bu yaklaşıma yönelik avantajlarına, olası olumsuz etkilerine; matematiğin, STEM eğitimi yaklaşımındaki bütünleştirme süreçlerine etki edebileceği güçlü ve zayıf yönlerine yer verilmiştir.
- STEM eğitimi yaklaşımında teknoloji kullanımının katkılarına ve bu katkılara yönelecek olan öğretmenlerin meslekî gelişim eğitimlerinin önemine yer verilmiştir.
- Mühendisliğin tanımı, mühendislik düşünme yapısı ve rolü üzerinde de durulmuştur. STEM modülü geliştirmede önemli bir teorik çerçeve olan mühendislik tasarım sürecinin basamakları ve her bir adımda yapılması gerekenlere yer verilmiştir.
- Öğretmenlerin, birçoğunun bütünleşik STEM disiplinleri ile ilgili alan bilgilerinin ve tecrübelerinin yetersizliğinden dolayı bütünleşik eğitim ile ilgili tanım ve perspektifler verilmiş STEM eğitiminin doğru ve nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesi için yöntemler açıklanmıştır.
- Çok yönlü olan ve birçok alandan hedefleri kapsayan STEM eğitimi yaklaşımında ölçme ve değerlendirmenin önemine, özelliklerine, sınıf içi

değerlendirmelerde kullanılacak ölçme ve değerlendirme örneklerine de değinilmiştir.

- Öğrenme ortamının tasarımının nasıl olması gerektiğine, STEM sınıfı tasarımının özelliklerine değinilmiştir.
- Öğretmen eğitimi STEM eğitimi bağlamında derinlemesine incelenmiştir. Etkili STEM meslekî gelişim programının tasarım ilkeleri ortaya konmuştur.
- STEM eğitimin okul öncesi dönemde başlaması gerektiği, STEM eğitiminin okul öncesi dönem için uygulama potansiyelinin olduğu anlatılmıştır.
- Yaşam boyu gerekli olan ve problem çözme sürecinin de bir örneği olan beceriyi ifade eden Bilgi İşlemsel Düşüncenin, STEM öğretim programına dahil edilmesi ve tüm kademelerdeki öğrencilerin Bilgi İşlemsel Düşünceye dayalı STEM eğitimi yaklaşımının uygulamaları ile tanışması gerektiği anlatılmıştır.
- Girişimcilik konusundaki yanılgıları gideren, girişimcilik ve STEM eğitiminin bütünleştirilmesi ile ortaya konulan STEM eğitimi yaklaşımının nasıl anlaşılması gerektiği ve uygulamaya geçirilmesi için hangi evrelerin gerektiği de açıklanmıştır.
- 21. yüzyıl yaşam becerilerinin kazandırılmasında STEM eğitimi yaklaşımı üzerinde durulmuş, bu becerilerin sosyal duygusal öğrenme ile neden iç içe oldukları eğitim politikalarıyla açıklanmıştır.

Görüleceği üzere, kitabımızda STEM eğitimi yaklaşımına pek çok başlık adı altında ve nitelikli biçimde geniş kapsamda yer verilmiştir. Bu anlamda kitabımızın, alanyazındaki eksikliği önemli ölçüde gidereceğini ve STEM eğitimi yaklaşımını benimseyen eğitimin tüm kademelerindeki paydaşlara katkı sağlayacağını ümit ediyorum. Kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlayan ve geleceğin inşasında çok büyük rolü olan STEM eğitimi yaklaşımına dair geniş yelpazede hazırladığımız kitabımıza katkı sağlayan tüm değerli akademisyen arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

Yazarlar Adına

Editörler: Dr. Öğr. Üyesi Murat AKARSU
Doç. Dr. Nilüfer OKUR AKÇAY
Doç. Dr. Rıdvan Elmas

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Dr. Öğr. Üyesi Murat AKARSU - Doç. Dr. Nilüfer OKUR AKÇAY
Doç. Dr. Rıdvan ELMAS

1. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımı

Doç. Dr. Rıdvan ELMAS, Afyon Kocatepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7769-2525
Uzm. Merve ADIGÜZEL ULUTAŞ, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2462-0231

2. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımı ve Fen Bilimleri Dersi Öğretim

Programı İlişkisi

Doç. Dr. Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7395-6984
Doç. Dr. Rıdvan ELMAS, Afyon Kocatepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7769-2525

3. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımı ile Güncel Matematik Dersi Öğretim

Programları Arasındaki İlişki

Doç. Dr. Zülfiye ZEYBEK ŞİMŞEK, Gaziosmanpaşa Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1601-8654
Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖÇAL, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0428-6176

4. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımına Yönelik Uygulamalarda Kullanılan Öğretim Modellerinin Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Nilüfer OKUR AKÇAY, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3276-5564

5. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımında Fen Eğitimi

Doç. Dr. Nilüfer OKUR AKÇAY, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3276-5564

6. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımında Matematik Eğitimi

Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖÇAL, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0428-6176

7. Bölüm: Mühendislik Tasarım Süreci Temelli STEM Eğitimi Yaklaşımı

Dr. Öğr. Üyesi Murat AKARSU, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5883-5911
Doç. Dr. Sıddıka Selcen GUZEY, Purdue Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7982-3960

8. Bölüm: STEM Eğitim Yaklaşımında Teknoloji Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Çetin Kürşat BİLİR, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2218-028X

9. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımında Disiplinlerin Bütünleştirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Murat AKARSU, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5883-5911

10. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımında Ölçme ve Değerlendirme

Doç. Dr. Yasemin TAŞ, Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3553-8711

Dr. Öğr. Üyesi Esra GEÇİKLİ, Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4402-2626

11. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımında Öğretmen Eğitimi

Doç. Dr. Sevil AKAYGÜN, Boğaziçi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5968-1662

12. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımında Öğrenme Ortamlarının Tasarımı

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tuğba ÖNER, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9543-6576

13. Bölüm: Dijital Çağın Gereği Olan Bilgi-İşlemsel Düşünme (BİD)

Becerilerinin STEM Sınıflarında Uygulamaları

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba YÜKSEL, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7818-7547

14. Bölüm: Girişimci STEM Eğitimi ve Eğitim Sisteminde Uygulama Evreleri

Dr. Sıla KAYA CAPOCCI, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2653-855X

15. Bölüm: STEM Eğitimi Yaklaşımının Okul Öncesi Dönemde Önemi ve Uygulanması

Dr. Öğr. Üyesi Özge ÖZEL, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4992-483X

16. Bölüm: Erken Çocuklukta STEM Eğitimi Yaklaşımının Sosyal- Duygusal Gelişim ve Öğrenme Boyutu

Dr. Öğr. Üyesi Sevim KARAOĞLU, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2200-6046

İÇİNDEKİLER

Ön söz	iii
Bölümler ve Yazarları	vii

1. BÖLÜM STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMI

STEM Eğitimi Yaklaşımı Nedir?	1
STEM Eğitim Yaklaşımına Neden İhtiyacımız Var?	4
STEM Eğitimi Yaklaşımının Özellikleri	5
Disiplinlerarası Bir Eğitim Yaklaşımıdır	5
Mühendislik Tasarım Sürecini (MTS) Takip Etmeyi Gerektirir	6
Ürün Değil Süreç ve Beceri Odaklıdır	7
Hatalardan Öğrenmeye İzin Verir	7
Öğrenme Süreci Adım Adım ve Ayrıntılı Bir Şekilde Planlanmalıdır	8
Kanıtı Dayalı Karar Vermeyi Gerektirir	9
Tekrarlı Tasarım Süreçlerine Fırsat Verir	9
Çözümde Çeşitliliğe İzin Verir ve Farklı Kabul Edilebilir Cevaplar Üretilir	10
Grup Çalışması ve Akran Öğrenmesi Destekler	10
Gerçek Hayattan Sosyal Bir Değeri Olan Bir Bağlam ile Kurgulanma	10
Özet	11
Kaynakça	12

2. BÖLÜM STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMI VE FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI İLİŞKİSİ

Giriş	15
Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının Amaçları Bağlamında STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği	16
Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında Benimsenen Öğretim Stratejisi ve Yöntemleri Bağlamında STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği	21
Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımları Bağlamında STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği	23
STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği Açısından Fen Öğretmeninin Rolü	26

STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği Açısından Öğrencinin Rolü	27
Özet	27
Kaynakça.....	28

3. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMI İLE GÜNCEL MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Giriş.....	33
Ulusal ve Uluslararası Eğitimsel Dokümanlarda Matematiğin Yeri	34
STEM Eğitim Yaklaşımının Amaçları	35
STEM Eğitimi Yaklaşımı ile Hedeflenen Matematiksel Beceriler.....	37
Matematik Dersi Öğretim Programlarında STEM Eğitimi Yaklaşımına Yönelik Kazanımlar	39
Matematik Disiplini Bağlamında STEM Eğitiminde Öğretmenlerin Rollerini.....	44
STEM Eğitimi Yaklaşımı Bağlamında Öğretmenlerin Matematik Alan Bilgileri	45
STEM Eğitimi Yaklaşımı Bağlamında Matematiksel Becerilerin Öğrencilere Kazandırılması	46
STEM Eğitimi Yaklaşımında Bağlamında Matematik Derslerinde İşbirliğine Dayalı Grup Çalışmaları.....	50
STEM Eğitimi Yaklaşımı Bağlamında Verilerin Analizi ve Tahmin Becerisinin Önemi	50
STEM Eğitimi Yaklaşımı Bağlamında Matematik Ders Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirmenin Yeri.....	51
Özet	52
Kaynakça.....	53

4. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINA YÖNELİK UYGULAMALARDA KULLANILAN ÖĞRETİM MODELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş.....	59
Probleme Dayalı Öğrenme ve STEM Eğitimi Yaklaşımı.....	60
Proje Tabanlı Öğrenme ve STEM Eğitimi Yaklaşımı.....	62
5E Öğrenme Modeli ve STEM Eğitimi Yaklaşımı.....	65
Argümantasyon Tabanlı Öğrenme ve STEM Eğitimi Yaklaşımı.....	66
STEM (DeneySEL) Bir Etkinlik midir?	69
Özet	70
Kaynakça.....	71

5. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINDA FEN EĞİTİMİ

Giriş.....	75
Fenin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Yeri	76
STEM Eğitimi Yaklaşımında Fen Eğitiminin Avantajları	79
Bilimsel Okuryazarlık.....	79
Fen Okuryazarlığı	80
Fene İlgi ve Fen Başarısı	81
Fen Kariyeri	82
Mühendislik ve Tasarım Becerisi	82
Fen Kavramlarının Öğrenilmesi	83
21. Yüzyıl Becerileri	83
Analitik Düşünme Becerisi.....	84
Karar Verme Becerisi.....	84
Yaratıcılık	85
Girişimcilik	85
İletişim.....	86
Takım Çalışması.....	86
Bilimsel Süreç Becerileri	87
Gözlem Yapma	87
Sınıflama.....	88
Verileri Kaydetme	88
Hipotez Kurma.....	88
Verileri Kullanma ve Model Oluşturma.....	88
Değişkenleri Değiştirme ve Kontrol Etme.....	89
Deney Yapma.....	89
STEM Eğitimi Yaklaşımında Fenin Uygulanmasında Karşılaşılan Zorluklar	90
Disiplinlerin Entegrasyonu	90
Uygun Ortam.....	91
Öğretmenin Bilgi Yetersizliği.....	92
Öğrencilerin Hazırbulunuşlukları	93
Özet	94
Kaynakça.....	95

6. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINDA MATEMATİK EĞİTİMİ

Giriş.....	99
Matematiğin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Yeri	100
Matematik Eğitiminde Kullanılan Yöntemler ile STEM Eğitimi Yaklaşımı Arasındaki İlişki	101
STEM Eğitimi Yaklaşımında Matematiksel Modelleme Çalışmaları	101
Model Oluşturma Etkinlikleri	104
Problem Tabanlı Öğrenme.....	105
Matematik Disiplininin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	106
Matematik Disiplininin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Olası Güçlü Yönleri.....	107
Matematik ile Fen Bilimleri ve Teknoloji Arasındaki İlişki.....	107
STEM Eğitimi Yaklaşımının Problem Çözme ile İlişkisi	108
Matematik Derslerinde Geliştirilmesi Beklenen Beceriler.....	109
Öğretmen Yetiştirme Programlarının İçeriği.....	109
Matematik Derslerinde Teorik Bilgiler ile Pratiğin Birleştirilmesi.....	110
Matematik Disiplininin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Olası Zayıf Yönleri	111
Öğrencilerin Matematiğe Yönelik Olumsuz Tutum ve Algıları.....	111
Öğrencilerin Disiplinlerarası Bütünleştirme Becerilerindeki Deneyim Eksiklikleri	112
Matematik Öğretmenlerinin Öğretim Alışkanlıkları.....	113
Matematik Öğretmenlerinin STEM Eğitim Yaklaşımına Yönelik Bilgi ve Becerileri	113
Matematik Sınıflarında Sunulan Matematiğin Niteliği	115
Farklı Disiplinlerdeki Öğretmenler ile İletişim.....	115
Özet	116
Kaynakça.....	117

7. BÖLÜM

MÜHENDİSLİK TASARIM SÜRECİ TEMELLİ STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMI

Giriş.....	121
Mühendislik ve Mühendislik Düşünce Yapısı Nedir?.....	121
Tasarım Nedir?.....	122
Mühendislik, Tasarım ve Teknoloji İlişkisi	123

Mühendislik Disiplininin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Rolü ve Mühendislik Tasarım Süreci	124
Özet	133
Kaynakça.....	134

8. BÖLÜM

STEM EĞİTİM YAKLAŞIMINDA TEKNOLOJİ EĞİTİMİ

Giriş.....	137
“T” Düşündüğünden Ötesidir	137
Teknolojinin STEM Eğitimi Yaklaşımındaki Yeri	140
Mühendisliğin Ürünü Olarak “T”	141
Bilgi İşlemsel Düşünce Olarak “T”	142
Eğitim veya Öğretim Teknolojisi Olarak “T”	144
STEM Eğitimi Yaklaşımında Teknoloji ve Öğretmen Eğitimi.....	146
Özet	148
Kaynakça.....	148

9. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINDA DİSİPLİNLERİN BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

Giriş.....	151
Bütünleşik Eğitim Nedir?	151
Bütünleşik STEM Eğitimi Nedir?.....	156
Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanmasında Önemli Kriterler	160
Özet	161
Kaynakça.....	161

10. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	163
STEM Eğitimi Yaklaşımında Ölçme ve Değerlendirmenin Önemi	163
STEM Eğitimi Yaklaşımında Ölçme ve Değerlendirmenin Özellikleri	164
STEM Eğitimi Yaklaşımında Sınıf İçi Değerlendirme.....	165
STEM Eğitimi Yaklaşımında Öğrenme Hedeflerini ve Başarı Kriterlerini Netleştirme, Paylaşma ve Anlama.....	166

STEM Eğitimi Yaklaşımında Etkili Sınıf Tartışmaları ve Sorular ile Öğrenci Öğrenmesi Hakkında Veri Toplama.....	168
STEM Eğitimi Yaklaşımında Öğrenmeyi İleriye Taşıyan Geri Bildirimler Sağlama.....	169
STEM Eğitimi Yaklaşımında Öğrencilere Kendi Öğrenmelerini Sahiplenmeleri ve Birbirlerinden Öğrenmeleri İçin Fırsat Verme	171
STEM Eğitimi Yaklaşımında Kullanılabilecek Ölçme ve Değerlendirme Örnekleri	172
STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanma Düzeyinin Belirlenmesi	180
STEM Eğitimi Yaklaşımının Kullanıldığı Araştırmalarda Ölçme ve Değerlendirme	182
Özet	186
Kaynakça.....	187

11. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINDA ÖĞRETMEN EĞİTİMİ

Giriş.....	193
Öğretmen Eğitimi.....	194
Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi	194
Hizmet İçi Öğretmen Eğitimi: Mesleki Gelişim Programları	196
STEM Eğitimi Yaklaşımında Öğretmen Eğitimi	197
STEM Eğitiminde Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi	198
STEM Eğitimi Mesleki Gelişim Programları: Hizmet İçi Öğretmen Eğitimi	201
Özet	209
Kaynakça.....	209

12. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMINDA ÖĞRENME ORTAMLARININ TASARIMI

Giriş.....	213
STEM Okul Kültüründe Neler Yer Almalıdır?	213
STEM Okul Kültürünün ve Sınıflarının Değerlendirilmesi	220
STEM Sınıf Ortamı, Tasarımı, Kurallar ve Düzenlemeler	223
Özet	227
Kaynakça	228

13. BÖLÜM

DİJİTAL ÇAĞIN GEREĞİ OLAN BİLGİ-İŞLEMSEL DÜŞÜNME (BİD) BECERİLERİNİN STEM SINIFLARINDA UYGULAMALARI

Giriş.....	231
Bilgi İşlemsel Düşünme Nedir?	232
Bilgi İşlemsel Düşünme ile İlişkili Temel Kavram ve Beceriler	235
STEM + C Programları.....	238
STEM Sınıflarında Bilgi İşlemsel Düşünme Becerilerinin Uygulamaları.....	239
Özet	243
Kaynakça.....	244

14. BÖLÜM

GİRİŞİMCİ STEM EĞİTİMİ VE EĞİTİM SİSTEMİNDE UYGULAMA EVRELERİ

Giriş.....	247
Girişimciliğe Eğitimsel Bir Bakış Açısı.....	248
Girişimcilik ve STEM Eğitimi Yaklaşımının Bütünleştirilmesi: Girişimci STEM Eğitimi	251
Girişimci STEM Eğitimi Yaklaşımını Eğitim Sisteminde Uygulamak İçin İzlenecek Evreler	254
Kavramsal Anlamlandırma ve Bütünleştirme.....	254
Eğitim Politikası Geliştirme.....	255
Eğitim Programı Uyarlama ve Geliştirme	256
Uygulamaya Geçmek İçin Teknik Gereksinimler.....	257
Program Uygulamaları	257
Girişimci STEM Eğitimi İçin Pratik Uygulama Önerileri	258
Özet	261
Kaynakça.....	262

15. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMININ OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÖNEMİ VE UYGULANMASI

Giriş.....	265
Okul Öncesi Eğitimde STEM Eğitimi Yaklaşımının Önemi	265
STEM Eğitimi Yaklaşımı ve Güncel Okul Öncesi Eğitim Programı Anlayışı İlişkisi	266
STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği Açısından Okul Öncesi Eğitim Programının Amaçları ve Güncellenmesi.....	267
STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği Açısından Öğretmenin Rolü	272
STEM Eğitimi Yaklaşımının Uygulanabilirliği Açısından Öğrencinin Rolü.....	274
STEM Eğitimi Yaklaşımında Aile Katılım Çalışmalarının Rolü	276
STEM Eğitimi Yaklaşımına Uygun Geliştirilmiş ve Zenginleştirilmiş Okul Öncesi Eğitim Ortamı.....	278
Okul Öncesi Eğitimde Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımı.....	279
Okul Öncesi Eğitimde STEM Eğitimi Yaklaşımının Ölçme ve Değerlendirmesi	281
Özet	282
Kaynakça.....	283

16. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMININ SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM VE ÖĞRENME BOYUTU

Giriş	287
SDÖ'nün Eğitim Politikası	288
Erken Çocukluk Döneminde STEM Eğitimi Yaklaşımı Aracılığıyla Kazandırılması Hedeflenen Yaşam Becerileri ile SDÖ İlişkisi	291
STEM Eğitimi Yaklaşımı ve SDÖ İlişkisinde Yardımcı Elementler: Öğretmen, Yaratıcı Drama ve Oyun	294
STEM Eğitimi Yaklaşımı ve SDÖ İlişkisinde Ortamın ve Eğitim Durumlarının Hazırlanması	299
Özet	301
Kaynakça.....	301
Yazarlar Hakkında.....	307

1. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİ YAKLAŞIMI

Doç. Dr. Rıdvan ELMAS, Afyon Kocatepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7769-2525

Uzm. Merve ADIGÜZEL ULUTAŞ, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2462-0231

1. STEM Eğitimi Yaklaşımı Nedir?

STEM eğitimi yaklaşımı; fen, teknoloji, mühendislik ve matematiğin birlikte kullanıldığı günlük hayat problemlerine çözüm üretmek için mühendislik tasarım sürecini kullanan öğrencilerin aktif olduğu, öğretmenin rehber rolünü üstlendiği bir eğitim tasarımı olarak tanımlanmaktadır. Bu kitabın her bölümünün odağını oluşturan temel tanımlamada STEM eğitimi yaklaşımı; **gerçek yaşamda yer alan problemlerin çözümü için fen bilimleri, teknoloji, mühendislik ve matematik disiplinlerini bütünleştiren; ilgi çekici ve motive edici deneyimler ile gerçek hayat problemlerinin çözümüne dönük olan, sadece ürün odaklı olmayan, aynı zamanda süreç ve beceri odaklı olan bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir** (Akarsu, Akçay & Elmas, 2020).

Amerika Bileşik Devletleri'nde, STEM kelimesinin yer aldığı metinlere yönelik yapılan araştırmalar neticesinde daha eski tarihli metinlere ulaşılabileceği kavramın ön plana çıkması 1957 yılına dayanmaktadır. O zamanki adı ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) olan Rusya, 4 Ekim 1957 tarihinde Sputnik uydusunu dünyanın yörüngesine oturtmuştur. Soğuk savaş yıllarında yaşanan bu olay Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük bir yenilgi duygusu oluşturmuştur. Hatta bu hayal kırıklığı ve yenilmişlik duygusu filmlere de konu olmuştur (October Sky, 1999). Özellikle bu olayın güdüleyici etkisiyle Amerika Birleşik Devletleri'nde STEM alanlarına yüksek fonlar ayrılarak ilgili disiplinlerdeki araştırmalar hem nicelik hem de nitelik olarak desteklenmiştir. STEM kelimesinin eğitim alanında kabul görmesi ve kullanılmaya başlanması biraz zaman almıştır. Özellikle bazı araştırmacıların kök hücre araştırmaları (STEM Cell Research) ile karışması sebebiyle STEM kelimesi yerine SMET kelimesini kullanmayı tercih ettikleri bilinmektedir.

(Springer, Stanne & Donovan, 1999). Zaman içerisinde SMET kullanımı kabul görmediği için, günümüzde STEM kavramı eğitim alanında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'ne dayanan bir kavram olan STEM, aslında temelde Fen (Science), Teknoloji (Technology), Mühendislik (Engineering) ve Matematik (Mathematics) disiplinlerinin baş harflerinin kısaltmasıdır. STEM anahtar kelimesi üzerinde yaptığımız araştırmalarda, daha çok kısaltmada kullanılan disiplinlerin baş harflerini temsil ettiğine yönelik değerlendirmeler ile karşılaşılmıştır (Breiner, Harkness, Johnson & Koehler, 2012). Bu değerlendirme, STEM eğitimi yaklaşımından farklı bir anlam ifade etmektedir. Örneğin; “Kadınların STEM disiplinlerine olan ilgisi azalıyor/artıyor.” gibi gördüğümüz birçok başlıkla ve(ya) içerikle anlatılmak istenen sadece söz konusu disiplinlere yapılan vurgudur. Dünya genelinde bu kullanımın yaygın olduğu bilinmektedir. STEM eğitimi yaklaşımının geliştirildiği yer olan Amerika Birleşik Devletleri'nde ise eyalet bazlı programların geliştirilmesi için bir bütünleşik program geliştirme yaklaşımı olarak kullanılmaktadır (Morrison, Bartlett & Raymond, 2009). Merkezîyetçi yapı ve bölgesel programların hazırlanamaması gibi nedenlerle ülkemizde daha çok öğretmenlerin uyguladığı bir öğretim yaklaşımı (instructional design) olarak ele alınmaktadır.

Ortaya çıkışı bağlamında değerlendirildiğinde STEM eğitimi yaklaşımı, pragmatist bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. **“Öğrencinin önüne kazanımları ve bilgi yığınlarını koymaktansa, problemin çözümü için neye ihtiyacı varsa kriter ve sınırlılıkları dikkate alarak ihtiyacı olan konuyu gerektiği kadar öğrenmesi”** varsayımıyla ilerlemesi bunun nedeni olarak gösterilebilir. Bu da öğrencide, öğrendiği kavram ve konuları hangi ihtiyacı doğrultusunda öğrendiğine ilişkin bir tatmin oluşturmaktadır. Çünkü öğrenci, öğrenme sürecinde ona verilen problemin çözümü için hangi kavramı öğrenmesi, uygulamayı yapması ve beceriyi edinmesi gerektiğini kendi belirlemekte; bunu problemin çözümü için kullanmakta, ne kadar derinlikte veya ustalıkta öğrenmesi gerektiğine kendisi karar verdiğini düşünmektedir. Süreç öğrenci için bu kadar esnek ve rahat görünürken öğretmen de mühendislik not defterindeki bireysel ve grup soruları ile öğrenciye hissettirmeden süreci kontrol etmektedir. Bu sebeple, bu yaklaşım öğretmenin rehberliğinde içsel bir motivasyon oluşturma potansiyeline sahiptir.

Bir diğer önemli husus da STEM'in öğretim yaklaşımı olarak uygulanması sırasındaki yanlış anlaşılmalardır. Birçok STEM uygulamasında mühendislik, süreçte bir disiplin gibi algılanmakta ve süreçteki kuşatıcı teorik çerçeve olduğu tamamen unutulmaktadır (Detaylı bilgi için bakınız bölüm 7). Birçok disiplin odaklı geliştirilen en fazla 3-4 saatlik STEM uygulamalarını birçok yerde bulabilirsiniz.

Bu kadar kısa süreli uygulama ile öğrencilerin bütün mühendislik tasarım sürecinin basamaklarını nitelikli bir şekilde geçmesi mümkün değildir. Tasarım odaklı fen etkinlikleri belki STEM uygulamaları diye adlandırılabilir ama bunlar ile STEM eğitimi yaklaşımı birbirine karıştırılmamalıdır. STEM eğitimi yaklaşımında mühendislik bir disiplin olarak yer almamakta, bütün süreci kapsamaktadır.

Ülkemizde dikkat çeken bir diğer husus, daha çok bir disiplin odaklı olarak uygulanmasıdır. Özellikle fen bilimleri alanı birçok STEM eğitimi yaklaşımının kullanıldığı modüllerde merkez disiplin konumundadır. STEM disiplinlerinin tamamının bütünleştirildiği, bütün disiplinlerle ilgili olarak kazanımların oluşturulduğu en az 12-20 saatlik STEM modülleri geliştirilerek uygulanması, STEM farkındalığının o okul kültürüne girmeye başladığının önemli bir göstergesidir. Oluşturulan bu modüllerin nitelikli bir süreç yönetimi ile uygulamasını yapabilecek öğretmenlerin ülkemizde tek bir disiplin üzerine uzmanlaşan öğretmenler olması, sürekli bir profesyonel gelişim programı ile öğretmenlerin desteklenmesini gerektirmektedir. Tek bir disiplin odaklı olarak yetiştirilmiş öğretmenlerden, gerekli öğretmen eğitimi desteği vermeden, STEM eğitimi yaklaşımını uygulamalarını beklemek uygun olmayacaktır. Genel olarak STEM eğitimi yaklaşımının kullanıldığı sınıflarda görülebilecek iki temel süreç vardır: Her zaman sonuçlara araştırma ve sorgulama ile ulaşılır; sunulan problemin çözümü çok farklı çözümleri üretilir (Felix & Harris, 2010). Bu iki niteliğin ortaya çıkması için de öğretmenlerin sınıf içinde oynayacağı rehber rolü çok önemlidir. Bu rolün öğretmen tarafından doğru bir şekilde anlaşılması ve uygulanması için yine alacağı profesyonel gelişim programı desteği belirleyicidir (Detaylı bilgi için bakınız bölüm 11).

STEM eğitimi yaklaşımına dayalı modüllerinin geliştirilmesi için ilgili disiplinlerin uzmanlarından oluşan bir ekip gerekmektedir. Her bir uzmanın ilgili disipline ait kazanımlar ile modül içindeki süreçleri eşlemesi önemli bir husustur. Bir STEM modülü tüm süreci; sorulacak sorulardan muhtemel verilecek cevaplara, sunumların nasıl yapılacağına, problemin nasıl irdelenebileceğine, mühendislik tasarım defterinin iç tasarımına, kriter ve sınırlılıklara kadar birçok konuyu çok detaylı şekilde içerdiği için yaklaşık olarak 50-60 sayfalık metinlerden oluşmaktadır. Yazarların tecrübe ettiği 180-200 sayfayı bulan modül tasarımları vardır. Bu sebeple modüllerin; ders sürecine yönelik her bir aşamaya ilişkin ayrıntılara yer verilecek, öğretmenlere rehberlik rolünü nasıl gerçekleştirecekleri gösterilecek şekilde tasarlanması önemli bir husustur.

STEM sınıf veya laboratuvarları da üzerinde önemle durulan bir konudur. STEM eğitimi yaklaşımının yüksek miktarlarda yatırım gerektiren laboratuvarlar gerektirdiği düşüncesi tamamıyla bir yanıldır. STEM eğitimi yaklaşımına dayalı olarak geliştirilmiş bir STEM modülü; sıraları grup çalışmasına uygun hale geti-

rilmiş, projeksiyon cihazı olan bir sınıfta rahatlıkla gerçekleştirilebilir. Uygulanan her modül için gerekli malzemeler ihtiyaç oldukça alınabilir ve birçok malzeme yıllarca birçok farklı modülde kullanılabilir. Malzeme alımı konusunu modüllerin ihtiyaçları belirleyecektir. Bu sebeple önce modüller oluşturulmalı, o modüllerin uygulanması için gerekli olan malzemeler daha sonra alınmalıdır.

2. STEM Eğitim Yaklaşımına Neden İhtiyacımız Var?

Genellikle eğitim sistemlerinin çok yavaş değiştiği ve var olan yeni paradigmalara uyum sağlamakta güçlük çektiği ile ilgili argümanları sık duyarız. Okulların fabrika sistematiğine yakın bir kurgu ile yapılandırıldığı ve yüzlerce yıldır aynı paradigmalara ile yürüdüğü düşüncesi oldukça yaygındır. Belki buradaki daha doğru ifade; okulların statükoyu, var olan tutarlılığı koruyamadığı ve gelişen, değişen dünyadaki değişimlere karşı yeteri kadar cevap veremediği olacaktır. Değişim ve dönüşüm hızının daha yavaş olduğu önceki yıllarda bu değişim ve dönüşüm yavaş uyum büyük bir sorun teşkil etmemekteydi. Özellikle hayatımıza yeni giren sanayideki “Endüstri 4.0” kavramı ve sosyal hayattaki “Toplum 5.0” kavramı ise bu hızlı paradigmatik değişimin önemli iki çatı kavramıdır (Fukuyama, 2018; Hermann, Pentek ve Otto, 2015). Sanayideki hızlı değişim ve dönüşümün sebebi robotların iş birliği içinde çalışabilen ve farklı işlere kolay adapte olabilen hâle gelmesiyle fabrika anlayışından karanlık fabrikalara doğru evrilen süreçtir. Karanlık fabrikalarda işçilerin yaptığı birçok işi robotlar yaptığı için, işiğe bile ihtiyaç duyulmadığı için karanlık fabrika kavramı bu değişim sürecinde üretimdeki büyük değişimin anahtar kavramlarından biri olmuştur (Cavas, 2019). Karanlık fabrikalarda daha düşük maliyetli, esnek, hızlı ve daha düşük hata payı ile üretim, emek ve makine odaklıdan yapay zekâ ve iş birliği içinde çalışan robotların oluşturduğu esnek üretim bantlarına sahip fabrikalara doğru kaymıştır (Okan Gökten, 2018). Sanayideki bu değişim ve dönüşümün toplum hayatına önemli etkilerinin olduğunun görülmeye başlamasıyla birlikte, benzer bir değişim toplumsal hayatta da “Toplum 5.0” kavramını ortaya çıkarmıştır. Toplum hayatıyla büyük oranda bütünleşen teknoloji ve medya kullanımı artık toplumsal dinamikleri kontrol eder hâle gelmiştir. Endüstrideki bu değişim ile gelen teknolojinin sosyolojiyi değiştirmesi fenomeni, insanın biyolojik olarak manipüle edilebilir hâle gelebilmesine kadar ileriye gitmiştir.

Böyle bir değişimde eğitim ve öğretim süreçlerinde; yaratıcı düşünme, yenilikçilik, tasarım yapma, girişimcilik, doğru soruları sorabilme, takım çalışmasının etkili bir parçası olma, öğrenmede sorumluluk alma, analitik düşünme, bilimsel okuryazarlık, teknolojik okuryazarlık gibi becerileri ve yetkinlikleri sistemin ana